

Pouk tujega jezika na prostem. (vir: Tanja Müller)

 Vesna Vršič,
Zavod RS za šolstvo

Aktivno učenje učiteljev – primeri delavnic na študijskih srečanjih učiteljev in učiteljic, ki poučujejo na razredni stopnji

Active Learning for Teachers: Workshop Examples in Primary Teachers' Study Groups

IZVLEČEK: Usposobljenost učiteljev za poklicno delovanje v sodobni družbi, za katero so značilne spremembe na vseh področjih delovanja, zahteva visoko razvito sposobnost vseživljenjskega učenja in prilagodljivost spremenljivim zahtevam družbe in izobraževanja. Od učiteljev se pričakuje, da skrbno načrtujejo svoj profesionalni razvoj, se aktivno vključujejo v šolske in izvenšolske dejavnosti, sodelujejo v različnih dejavnostih na ravni šole in izven za namene izboljšanja lastne strokovnosti.

Ena izmed najbolj množično obiskanih usposabljanj učiteljev v slovenskem šolskem prostoru so zagotovo študijska srečanja, ki jih Zavod RS za šolstvo organizira že vrsto let (od 90. prejšnjega stoletja). Namen študijskih srečanj je seznanjanje strokovnih delavcev z aktualnimi informacijami in primeri dobre poučevalne prakse.

V zadnjem obdobju so za učitelje razrednega pouka organizirana regijska srečanja, na katerih so učitelji spodbujeni k aktivnemu učenju ob podajanju mnenj, kritični presoji, povezovanju teoretičnih izhodišč s pedagoško prakso itd. Ena izmed oblik učenja, ki to spodbuja, so tudi delavnice, ki jih samostojno izbirajo in prav tako samostojno izvedejo ob pripravljenem gradivu ter izmenjujejo ideje in praktične izkušnje s kolegi.

Ključne besede: profesionalni razvoj učiteljev, učitelji razrednega pouka, študijska srečanja, aktivno učenje, delavnice

Abstract: Teacher professional competencies in modern society, marked by changes in all aspects of life, necessitate a highly developed capacity for lifelong learning as well as adaptability to the changing societal and educational needs. Teachers need to plan their professional development meticulously, be actively involved and participate in a wide range of school-related and extracurricular activities to increase their professional competencies.

Study groups, organised by the National Education Institute of the Republic of Slovenia since the 1990s, are undoubtedly one of the most widely attended teacher training events in the Slovenian educational realm. Their goal is to equip practitioners with up-to-date information and examples of good teaching practice.

Recently, regional meetings for primary teachers have taken place, where teachers are encouraged to learn actively by expressing their viewpoints, making critical assessments, connecting theoretical background to teaching practice, etc. Workshops are one type of learning that supports active learning among teachers. They are chosen and carried out individually, using prepared materials and exchanging ideas and practical experience with others.

Keywords: teachers' professional development, classroom teachers, study groups, active learning, workshops.

Uvod

V Sloveniji je bilo v šolskem letu 2021/22 v osnovni šoli zaposlenih 22 795 učiteljev in učiteljic (vir: SURS), od tega 8 992 učiteljev razrednega pouka (vir: SURS). Slovenski učitelji se v veliki meri zavedajo svoje pomembne vloge in vpliva, ne samo na učeče se, temveč na celotno družbo (MIZŠ, 5.10.2022). Dnevno prihajajo v stik z učenci in njihovimi starši, zato so pomemben povezovalni element družbe, saj se vsaka sprememba v njej »začne z učitelji« (prav tam).

Učitelji se na svoji poklicni poti srečujejo s kompleksnimi izzivi, ki jih prinašajo spremembe v družbi in visoka pričakovanja deležnikov (učencev, staršev, države ...). Spremembe v šolskem sistemu so posledica sodobnih pogledov na že utečene prakse, novi izzivi in trendi zaradi družbenih pojavov v svetu in vsakdanjem življenju, nova spoznanja na strokovnem in didaktičnem področju ter organizacijski in tehniški

razvoj. V ta namen nastajajo vedno novi dokumenti, ki strokovne delavce v praksi usmerjajo pri njihovem delu, jih zavezujejo k udeležanju in uresničevanju. Vedno novi izzivi od učiteljev zahtevajo fleksibilnost, pričakujejo visoko splošno in strokovno usposobljenost, kar lahko dosežejo z načrtnim vseživljenjskim izobraževanjem, s strokovnim usposabljanjem in aktivnim vključevanjem v razvojne in druge naloge ter projekte.

Publikaciji TALIS 2018 Slovenija (urednice Barbara J. Pavešič, dr. Mihaela Zavaršnik, dr. Tatjana Ažman, 2020) in Poklicni razvoj učiteljev: ugled in transverzalne kompetence (urednici Jana Kalin in Renata Čepić, 2019), ki izpostavljata teme poklicnega razvoja učiteljev in njihovo strokovno usposabljanje, predstavljata tudi rezultate raziskav, »v kolikšni meri se čutijo učitelji usposobljene za poklicno delovanje v sodobni družbi, ki zahteva visoko razvito sposobnost vseživljenjskega učenja in prilagodljivosti spremenljivim zahtevam

dinamične družbe in izobraževanja» (Lončarić, v Kalin in Čepić, 2019, str. 70). Tako je samoocena poklicne usposobljenosti učiteljev neke vrste kazalnik kakovosti njihovega vseživljenjskega izobraževanja, ki ima tudi ključno vlogo pri oblikovanju njihovih prepričanj.

Kako se učijo učitelji

Zaposleni učitelji so v šol. l. 2021/22 dosegali formalno izobrazbo različnih stopenj, in sicer visoko izobrazbo prve stopnje (visokošolski strokovni študijski program, univerzitetni študijski program), druge stopnje (magistrski študijski program, enoviti magistrski študijski program) in tretje stopnje (doktorski študijski program) (MIZŠ, b.d.).

Preglednica 1: Število učiteljev v šolskem letu 2021/22 z zaključeno stopnjo izobrazbe (vir: SURS).

ŠOLSKO LETO 2021/22	STOPNJA IZOBRAZBE	ŠTEVILO ZAPOSLENIH
Učitelji v OŠ	Visokošolska izobrazba 1. stopnje → visokošolski strokovni študijski program, univerzitetni študijski program	4 147
	Visokošolska izobrazba 2. stopnje → magistrski študijski program, enoviti magistrski študijski program	14 563
	Visokošolska izobrazba 3. stopnje → doktorski študijski program	668

Ob zaposlitvi se učitelji vključujejo v različne oblike strokovnega usposabljanja od seminarjev, posvetov, konferenc ..., ki jih ponujajo različne strokovne organizacije in ustanove. Zavod RS za šolstvo kot državna institucija, katere vloga je med drugim razvoj učinkovite prakse kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela, v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi organizacijami; spremljava in evalvacija novosti na področju vzgoje in izobraževanja; spodbujanje profesionalnega razvoja vseh strokovnih delavcev in ravnateljev; sodelovanje s slovenskimi šolami ..., nudi strokovnim delavcem vzgoje in izobraževanja podporo skozi različne oblike izobraževanj kot so študijska srečanja, seminarji, konference in posveti, svetovalne storitve, svetovanja,

tematske konference, delavnice, krajša videosrečanja, projekti itd. (Zavod RS za šolstvo, b.d.).

Učiteljem so na voljo formalne in neformalne oblike usposabljanja, ki lahko povezujejo učitelje istega vzgojno-izobraževalnega zavoda oziroma mreže zavodov. Učitelji lahko sodelujejo v različnih šolskih razvojnih timih, projektnih timih, aktivih, timih itd., kamor so tudi formalno imenovani s strani ravnatelja, lahko pa se samoiniciativno povezujejo in sodelujejo zaradi skupnih dejavnosti, potrebe po deljenju izkušenj, gradiv, mnenj (npr. o delu z učenci z učnimi težavami ali posebnimi potrebami).

Med dejavnostmi pri različnih usposabljanjih učitelji vsekakor zelo cenijo izmenjavo idej iz prakse, zato se jo vključuje v vse oblike izobraževanj in usposabljanj učiteljev.

Usposabljanje učiteljev in njihov strokovni razvoj

Spoznanja kažejo, da je učiteljeva praksa v razredu odvisna od njegovih pojmovanj učenja in poučevanja, njegovih stališč, ki se jih zaveda ali ne, različnih izkušenj in pripravljenosti na sodelovanje ter spreminjanje.

Učitelji s profesionalnim učenjem razvijajo svoje strokovno znanje, širši in poglobljen pogled v strokovno področje in s tem kritično informiranost. Učitelji naj bi prevzeli odgovornost za lasten profesionalni razvoj, ki zajema tudi raziskovanje lastne prakse z refleksijo in njeno vrednotenje kot npr. neposredni učinki na izboljšanje kakovosti učenja učencev.

»Prav kakovostno in učinkovito profesionalno učenje učiteljev je tisto, ki lahko spremeni njihova prepričanja, stališča, vrednote, znanje, spretnosti, tako da ti spremenijo prakso svojega delovanja v razredu, to pa bo posledično izboljšalo učenje učencev in njihove dosežke« (Zavašnik Arčnik, 2015, str. 16; v Krapše, 2019).

Projekta AmChama in Učitelj sem! Učiteljica sem! sta v središče postavila dobrega učitelja, ki lahko bistveno več prispeva k izboljšanju šole in dvigu dosežkov učencev kot spreminjanje dokumentov in učnih podlag (npr. učnih načrtov, nove Bele knjige), zato bi bilo treba razmisliti o strukturnih spremembah v našem sistemu, ki bi ustvarile ugodnejše razmere za bolj strokovno in avtonomno delovanje učiteljev (Delo, 9. 3. 2019), prisluhniti bi morali dobrim učiteljem in jih podpreti pri njihovem delovanju.

Študijska srečanja

Najbolj množično usposabljanje učiteljev so zagotovo študijska srečanja, katerih namen je seznanjanje

Preglednica 2: Vsebina in izvedba študijskih srečanj v zadnjem desetletju

ŠOLSKO LETO	ORGANIZACIJA/IZVEDBA	TEMA/VSEBINA SREČANJA ZA UČITELJE RAZREDNEGA POUKA
2012/13 in 2013/14	Izvedba po območnih enotah v treh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (6 ur, od oktober do decembra 2012), → drugi sestanek preko spletne učilnice (4 ure, od februarja do aprila 2013), → tretji sestanek študijske skupine v živo (6 ur, od septembra do november 2013).	Uvajanje posodobljenih učnih načrtov (učenje z raziskovanjem, spremljanje učencev in ocenjevanje znanja, matematična preiskava na razredni stopnji, razvijanje pojmov in izgradnja pojmovnih map, kriterijsko preverjanje in ocenjevanje)
2014/15	Izvedba po območnih enotah v dveh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (4 ure, oktober in november 2014), → drugi sestanek preko spletne učilnice (4 ure, od aprila do junija 2015).	Vloga učitelja in vodenje razreda pri razvoju kompetenc 21. stoletja (inovativna učna okolja, kompetence za 21. stoletje, vloga učitelja pri razvoju kompetenc učencev, kritično mišljenje) Kompetence za 21. stoletje: kritično mišljenje – veščina spraševanja (razvoj veščine spraševanja in odkrivanja, tipi vprašanj, taksonomije)
2015/16	Izvedba po območnih enotah v dveh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (4 ure, v oktobru in novembru 2015), → drugi sestanek kot spletni sklic (preko spletne učilnice, od marca do avgusta 2016).	Formativno spremljanje za dvig kakovosti učenja in poučevanja na razredni stopnji (usmeritve sodobne šole, načela in elementi formativnega spremljanja, formativno spremljanje – različni modeli, prednosti in nevarnosti formativnega spremljanja)
2016/17	Regijska izvedba v dveh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (4 ure, v oktobru in novembru 2016), → drugi sestanek kot spletni sklic (preko spletne učilnice, od aprila do junija 2017).	Formativno spremljanje v podporo učenju na razredni stopnji (učitelj raziskovalec lastne prakse, učenec dejaven soustvarjalec vzgojno-izobraževalnega procesa, socialne spretnosti, povratna informacija in njen učinek)
2017/18	Regijska izvedba v dveh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (4 ure, v oktobru in novembru 2017), → drugi sestanek kot spletni sklic (preko spletne učilnice).	Vključujoča šola - videti in podpreti vsakega učenca (podpora vsakemu učencu, integracija, inkluzija, vključujoče učno okolje, načela vključujoče šole, povezava elementov FS z vključujočo šolo)
2018/19	Regijska izvedba v dveh srečanjih: → prvi sestanek študijske skupine v živo (4 ure, oktober in november, 2018), → drugi sestanek kot spletni sklic (preko spletne učilnice, od januarja do aprila, 2019).	Vodenje razreda po načelih formativnega spremljanja (elementi formativnega spremljanja, izzivi vodenja razreda, neželjeno vedenje, strategije vodenja razreda)
2019/20	Regijska izvedba (8 ur) v živo (avgust, 2019)	Principi učenja in poučevanja v spodbudnem učnem okolju na razredni stopnji (učenec v središču, socialna narava učenja, čustva imajo odločilno vlogo pri učenju, prepoznavanje individualnih razlik, ustreznost zahteve za vse učence, preverjanje/spremljanje v podporo učenju, izgrajevanje horizontalnih povezav)
2020/21	Regijska izvedba v treh delih (od avgusta do oktobra 2020): → 1. del samostojni ogled videoposnetka (2 uri), → 2. del videokonferenčno srečanje (3 ure), → 3. del videokonferenčno s predstavitev primerov prakse (3 ure).	Načrtovanje s sodobnimi učnimi pristopi (izzivi in priložnosti v izobraževanju na daljavo) Veščine in znanja učencev in učiteljev za delo na daljavo (primeri načrtovanja pouka za delo v razredu ali na daljavo; pristopi dela na daljavo; predstavitev sklopa Čas; dejavnosti, ki sledijo sodobnim pristopom učenja in poučevanja; uspešna spletna orodja za prakso) Primeri prakse

ŠOLSKO LETO	ORGANIZACIJA/IZVEDBA	TEMA/VSEBINA SREČANJA ZA UČITELJE RAZREDNEGA POUKA
2021/22	Regijska izvedba v treh delih (avgust, 2021): → 1. del videokonferenčno na daljavo (4 ure), → 2. del samostojni ogled posnetka (2 uri), → 3. del videokonferenčno s predstavitev primerov prakse (2 uri).	Dobra poučevalna praksa za uspešno učenje vseh učencev (odnos in motivacija, vrzeli zaradi pouka na daljavo, digitalizirani učni načrti, razvoj številskih predstav, drugi načini ocenjevanja, digitalno državljanstvo) Posnetek: Načrtovanje pouka s pomočjo digitaliziranih učnih načrtov; Načrtovanje letne e-priprave Primeri prakse
2022/23	Regijska izvedba (avgust, 2022) v dveh delih → 1. del srečanje v živo (6 ur), → 2. del srečanje na daljavo (2 uri, zaključna konferenca za formativno spremljanje).	Didaktični pristopi v podporo socialno-čustvenemu učenju - učni sklop Jaz v skupnosti in odziv na aktualne teme/dogodke <i>(socialno-čustveno opismenjevanje, koncept trajnostnega razvoja, koncept skupnosti, sodobni pristopi in formativno spremljanje, dokazi o učenju)</i>

Vir: lastni arhiv avtorja

učiteljev z novostmi in izmenjava dobrih praks. Izvajalci, pedagoški svetovalci in drugi strokovni delavci, srečanje izpeljejo v obliki predavanj, delavnic in predstavitev ter izmenjav dobrih pedagoških praks.

Organizacija in izvedba študijskih srečanj se je skozi leta spreminjala, vendar ohranja svoj namen. Iz Preglednice 2 sta razvidna vsebina in način izvedbe študijskih srečanj v zadnjem desetletnem obdobju na področju razrednega pouka:

Aktivno vlogo učiteljev na študijskih srečanjih se spodbuja tako, da se jih vključuje v predstavitve pedagoških praks, izmenjavo izkušenj, podajanje mnenj in ugotovitev, dejavnosti v delavnicah, objavo lastnih primerov prakse itd.

Od leta 2019 na študijskih srečanjih učiteljem pripravljamo delavnice na različne teme, ki si jih lahko učitelji izbirajo po lastnih interesih in željah. Gradiva za izvedbo delavnic so pripravljena tako, da jih učitelji izvajajo samostojno. Ob tem je zelo pomembno, da se poglobijo v vsebino delavnice, preberejo potek posamezne delavnice, se seznani z gradivi (primeri dejavnosti, nalog, vaj, mnenj itd.), ki so izhodišča za razgovor in izmenjavo izkušenj med strokovnimi delavci v posamezni skupini delavnice. Učitelji pred izvedbo prejmejo **Dnevnik študijskega srečanja**, iz katerega je razvidno število delavnic in njihova vsebina (namen delavnice, izhodišče, navodilo za delo, naloge/vaje, razprava v skupinah, sporočilo za poročanje, refleksija in nekateri dodani viri). Dnevnik študijskega srečanja za posamezno šolsko leto je objavljen v spletni učilnici ŠS – Razredni pouk na portalu Slovenskega izobraževalnega omrežja (SIO – Skupnosti). Vsa gradiva za izvedbo posamezne delavnice so prav tako objavljena v spletni učilnici ŠS – Razredni pouk po zaključku izvedb študijskih srečanj za tekoče šolsko leto.

S tako obliko dela želimo učitelje spodbuditi k aktivnemu učenju, k razmišljanju o povezovanju teoretičnih izhodišč z lastno prakso, k odgovornosti za lastno udejstvovanje, usposabljanje in kritično presojanje.

V nadaljevanju prispevka bomo predstavili nekaj delavnic, ki so bile ponujene učiteljem pri izvedbi študijskega srečanja v šolskem letu 2021/22.

Viri in literatura

Delo (9. 3. 2019). Kako do dobrih učiteljev? Članek ddr. Barice Marentič Požarnik. <https://www.delo.si/mnenja/pisma-bralcev/kako-do-dobrih-uciteljev/>

Japelj Pavešić, B., Zavašnik, M., Ažman, T. (ur.) (2020). *Učitelji in ravnatelji, cenjeni strokovnjaki: izsledki mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS 2018*. Pedagoški inštitut. <http://talispei.splet.arnes.si/files/2020/03/TALIS18-Ucitelji-in-ravnatelji-cenjeni-strokovnjaki.pdf>

Kalin, J. Čepić, R. (ur.). (2019). *Poklicni razvoj, ugled in transverzalne kompetence*. [Elektronski vir]. Znanstveni založbi Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/>

Krapše, T., Rupnik Vec, T., Čop, J., Jerman, O., Likon, B., Majkus, D., Stadler, L., Strmšek, A., Vulič, I., in Zule, E. (2019). *Profesionalno učenje in delovanje učiteljev*. Šola za ravnatelje. <http://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-30-5.pdf>

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (5.10.2022). Novica: Ob svetovnem dnevu učiteljev: Preobrazba izobraževanja se začne pri učiteljih. <https://www.gov.si/novice/2022-10-05-ob-svetovnem-dnevu-uciteljev/>

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (b. d.). Stopnje in ravni visokošolske izobrazbe. <https://www.gov.si/teme/stopnje-in-ravni-visokosolske-izobrazbe/>

Slovensko izobraževalno omrežje (SIO). (b. d.). Spletna učilnica: ŠS – Razredni pouk. <https://skupnost.sio.si/course/view.php?id=9374>

Statistični urad Republike Slovenije (b. d.). Delovno aktivno prebivalstvo po poklicu: Učitelji razrednega pouka. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0764803S.px/table/tableViewLayout2/>

Zavod RS za šolstvo (b. d.). Študijska srečanja. <https://www.zrss.si/>